

3. Національний банк України та Міністерство фінансів України здійснили ОВДП з портфеля НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/natsionalnyi-bank-ta-ministerstvo-finansiv-zdiisnyly-reprofailinh-ovdp-z-portfeliu-nbu?category=novini-ta-media>.

4. Kilponen, J., Laakkonen, H., Vilmunen, J. Sovereign risk, European crisis-resolution policies, and bond spreads / J. Kilponen, H. Laakkonen, J. Vilmunen // International Journal of Central Banking. – 2015. - № 11. – P. 285–323. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://EconPapers.repec.org/RePEc:ijc:ijcjou:y:2015:q:2:a:8>.

УДК 336.76

ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Якушева І.Є., к.е.н.

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

м. Мелітополь, Україна

Summary. The current state and problems of functioning of financial intermediaries in the financial market of Ukraine are considered, the priority directions of efficiency of their activity in the modern conditions are grounded.

Keywords: financial institutions, financial market, financial middlemen, financial infrastructure, financial tools, financial resources, financial structure.

Постановка проблеми. У сучасних умовах фінансовий ринок є сферою, яка найбільш інтенсивно розвивається, постійно оновлюється та здійснює дієвий вплив на стан всієї економіки. Ступень розвитку ринку визначається складом і кількістю фінансових установ, а також асортиментом і якістю запропонованих ними фінансових послуг, що все разом формує інституційну структуру ринку. Підвищення ефективності діяльності інститутів фінансового посередництва є важливим соціально-економічним завданням, наслідком вирішення якого буде більш повне задоволення потреб суб'єктів економіки в необхідному капіталі, якісних фінансових послугах та активізації інвестиційного процесу.

Основні матеріали дослідження. На сучасному етапі домінуючим фінансовим посередником в Україні є банківська система, оскільки за своїм функціональним призначенням саме банківські установи беруть участь у формуванні пропозиції грошей і здійснюють розрахункове обслуговування всіх економічних агентів. Переваги банківських послуг для суб'єктів економіки відомі – універсалізація, широка диверсифікація діяльності і можливість комплексного обслуговування клієнтів. Частка інститутів небанківського фінансового посередництва на ринку є порівняно невеликою але спостерігається тенденція зростання їх значення.

Кількість банківських установ в Україні протягом останніх років постійно скорочувалася на 1.01.2018 року чисельність банківських установ складає 82 установи, а на 31.12.2018 вже 77 [2]. Це пояснюється з одного боку активними заходами НБУ у напрямі виведення з ринку проблемних неплатоспроможних банків, які не відповідають вимогам регулятора (слід зазначити, що регулятивні вимоги до банків постійно підвищуються), не розкрили необхідну інформацію про структуру власності. З іншого боку, в умовах невизначеності, інфляції та девальвації національної валюти, населення намагалося розірвати фінансові відносини з банками, що також сприяло кризі банківської діяльності. Реформа у банківському секторі була потрібною, але ситуація ліквідації такої кількості банків не однозначно вплинула на реалізацію інфраструктурного потенціалу фінансового ринку.

Розмір активів банків за останні п'ять років скоротився незначно, лише на 6%. При одночасному зменшенні кількості банківських установ на 46 % це свідчить про концентрацію банківського капіталу. Крім того, за даними НБУ у 2018 році сумарний чистий прибуток платоспроможних банків становив 21,7 млрд. грн., що є першим випадком прибутковості всієї банківської системи після кризи 2014-2015 років і максимальним обсягом прибутку українських банків за всю історію їх розвитку [2].

Дослідженням встановлено, що останніми роками в Україні спостерігається зростання загальної вартості активів небанківських фінансових посередників – всього на суму 60,8 млрд. грн. Це свідчить про вищу стійкість сфери небанківських інститутів до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків. На ринку залишилися більш стійкі та фінансово міцні установи.

Серед посередників небанківського сегменту збільшення відбулося в кількості фінансових компаній (на 442 одиниці), кількість довірчих товариств не змінювалася, але чисельність інших фінансових установ ринку скоротилася. Звертає увагу зростання потенціалу фінансових компаній – обсяги активів збільшилися в 1,8 разів. Відповідно, поширюється асортимент і кількість послуг, які надають фінансові компанії. Вони активно диференціювали напрямі своєї діяльності, в першу чергу відмічається розширення залучення коштів для фінансування будівництва житла та факторингового обслуговування суб'єктів господарювання.

Особливо звертає увагу тенденція зменшення ключових інституційних посередників контрактного типу – страхових компаній та недержавних пенсійних фондів (НПФ). Причин цього багато - складності загальної макроекономічної кон'юнктури, зменшення попиту на страхові послуги, погіршення добробуту населення. Виведення частини страхових компаній з ринку також відбулося внаслідок їх невідповідності вимогам регулятора та через ознаки здійснення ризикових операцій. Зменшення кількості недержавних пенсійних фондів та кредитних спілок на протязі аналізованого періоду пов'язано із погіршенням добробуту населення, яке є ключовим клієнтом для цих фінансових установ, і, відповідно, скоротило їх ресурсну базу. Серед перешкод для подальшого ефективного розвитку установ недержавного пенсійного забезпечення можна зазначити звуження інвестиційних можливостей, низький рівень довіри з боку населення, низький рівень соціальних гарантій з боку держави, низький рівень доходів і зацікавленості у довгострокових заощадженнях потенційних клієнтів.

Висновки. В цілому, функціонування фінансових посередників залежить від групи фінансово-економічних, регулятивних та соціальних факторів. До першої

групи входять макроекономічна ситуація в країні, рівень інфляції, динаміка доходів населення. Група регулятивних факторів – рівень державного регулювання (адміністративного та економічного), стан саморегулювання, нормативно-законодавче забезпечення. Соціальні фактори – фінансова грамотність та обізнаність населення, ступень довіри до фінансових установ, доступ до фінансових послуг.

Ефективний розвиток фінансового ринку стримується існуванням на вітчизняному ринку таких фінансових установ, які не виконують та не мають на меті виконувати функції фінансового посередництва і орієнтовані на отримання швидких прибутків. Внаслідок цього, такі інститути посередництва є джерелом значних системних ризиків, і відповідно, каталізатором фінансових криз. Вдосконалення структури ринку і високого рівня надання фінансових послуг торкається побудови системі ефективних взаємозв'язків у трьох напрямках:

- між інститутами фінансового посередництва та реальним сектором економіки (адекватне акумулювання і концентрація фінансових ресурсів, їх перерозподіл в регіональному та галузевому аспектах).

- між самими інститутами фінансового посередництва в процесі реалізації їх функцій і завдань;

- між інститутами фінансового посередництва та державою (забезпечення оптимального співвідношення державного регулювання і саморегулювання).

За аналізований період, внаслідок кризових явищ у вітчизняній економіці, спостерігалася розбалансованість діяльності фінансових установ ринку фінансових послуг, послаблення їх ролі в трансформації фінансових потоків країни.

Роль банків на вітчизняному фінансовому ринку залишається провідною, але у майбутньому є підстави очікувати посилення ролі фінансових посередників небанківського типу за рахунок розширення попиту на інноваційні фінансові продукти. Вдосконалення державного регулювання діяльності фінансових посередників необхідно спрямовувати на подолання розбалансованості банківського і небанківського сегментів ринку фінансових послуг, запровадженні стандартів та прозорих умов їх функціонування (варто чітко прорахувати, наскільки ефективним буде передача повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг Національному банку України та Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку).

Перспективами подальших досліджень у напрямі функціонування інститутів фінансового посередництва вважаємо обґрунтування напрямів стимулювання діяльності на основі впровадження провідних технологій при наданні фінансових послуг, їх диверсифікація і підвищення якості.

Список літератури.

1. Фаріон В.Я. Роль посередників на фінансовому ринку України /В.Я Фаріон/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2518/1/22.pdf>

2. Nezalezhna asotsiatsiia bankiv Ukrainy [online]. Retrieved from: <https://nabu.ua/ru.html>